

Breu història de la traducció francesa d'*Incerta glòria*

Visat núm. 3
(abril 2007)
per Xavier Pla

Una circumstància fortuïta va fer que poc temps després de la publicació catalana de la novel·la *Incerta glòria*, l'editorial francesa Gallimard s'interessés per la seva traducció, que va aparèixer l'any 1962 en la prestigiosa col·lecció «Du monde entier».

Des de 1956, un jove Juan Goytisolo vivia a París i treballava com a lector d'originals a l'editorial Gallimard. La seva arribada a la prestigiosa editorial parisenca va propiciar la traducció d'una bona part de la millor novel·lística espanyola de postguerra (Ana María Matute, Camilo José Cela, Rafael Sánchez Ferlosio, Fernández Santos) i, de retruc, algunes novel·les en llengua catalana, començant per *Incerta glòria* de Joan Sales i *La plaça del Diamant* de Mercè Rodoreda. Goytisolo va rebre l'encàrrec de lectura del manuscrit de la novel·la de Sales i, juntament amb un informe de lectura emès per Josep Palau i Fabre, va aconsellar la traducció. La data prevista de publicació de la novel·la era el març de 1958, o sigui quatre anys abans de la data final d'aparició, però tot el procés es va anar allargant de manera increïble a causa de la lentitud del traductor, de les constants reelaboracions per part de l'escriptor i, també, per altres raons extraliteràries que no deixen de tenir la seva importància en la història externa d'una traducció com aquesta. Per la correspondència mantinguda entre Sales i el traductor, Bernard Lesfargues, es pot accedir a un bon nombre d'informacions sobre la gènesi de l'edició original i sobre el procés de *work in progress*, d'obra en constant moviment, de la novel·la. El primer que cal assenyalar, és que la traducció francesa no és pas la pretesa edició sencera o completa de l'original català, és a dir amb l'afegit de les parts censurades de la novel·la, sinó que és en realitat una nova novel·la molt més extensa, que Sales va anar redactant aproximadament entre 1957 i 1959. La gran preocupació del traductor era poder calcular el nombre final de pàgines que faria la novel·la. Però, en les seves respostes, l'escriptor no feia res més que anunciar-li l'enviament de nous capítols i la reelaboració de les parts que ja havien estat traduïdes. Sales explica que la censura va deixar gairebé intacta la primera part de la novel·la, i que eren la segona i la tercera parts les que havien quedat més disminuïdes, fins a gairebé restar incomprendibles per al lector. No és estrany, doncs, que en les edicions successives la novel·la comenci a expandir-se per tots costats després de la relativa contenció de la primera part. Sales afirma que, per salvar la segona part de la novel·la en la primera edició catalana, va haver d'escriure pàgines extres per poder cosir tots els forats que havien estat retallats. La feina de l'escriptor va ser, doncs, des del principi, refer les parts censurades per tornar a muntar el relat amb la coherència narrativa necessària. Però ben aviat, en la correspondència es pot veure que el novel·lista, apassionat pel seu relat, emportat per la necessitat de dir-ho tot, de no deixar-se res, comença en realitat a reescriure-la tota del principi al final. Així, Sales comença a escriure fragments que ni tan

sols havia somiat que escriuria per a la primera edició catalana, convertint l'excés en una de les bases de la seva poètica creativa. A mesura que Sales anava enviant capítol a capítol de la nova novel·la, anava demanant al traductor que li'n guardés els originals perquè, quan pogués, pensava reeditar-la completa en català. Començada el juliol de 1957, doncs, la traducció de la novel·la, constantment interrompuda pels interminables afegits de l'autor, es va allargar fins a dos anys més tard, fins al punt que, quan va corregir les primeres proves de la traducció, el desembre de 1959, Sales va considerar que els capítols finals de la novel·la eren notòriament inferiors a la resta i va decidir reescriure'ls de nou. Per aquesta raó el traductor es lamenta en el pròleg que, en un moment determinat, va arribar a treballar fins amb tres estadis diferents del llibre. L'intervencionisme irredent de Sales, que el portava a retocar constantment la novel·la i a no decidir-se mai a posar-hi el punt final, va fer que arribés a afegir fragments sencers, redactats directament en francès, durant la correcció de proves, la qual cosa provocava discussions sovintejades amb Lesfargues. Sales, a més, excedint-se sempre en les seves funcions, va arribar a redactar ell mateix les notes del traductor i a aconsellar-lo llargament sobre el contingut que havia de presentar el pròleg de la traducció. Poc temps abans de tancar definitivament el procés d'edició de la traducció francesa del seu llibre, Sales encara va pretendre inserir la següent «nota de l'autor», que l'editorial no va acceptar per falta de temps i que ha restat, per tant, inèdita: «Cette édition française est en réalité la première édition de mon roman, impossible de publier en entier chez moi: deux tiers à peu près de l'ouvrage avaient été amputés. [...] Cette édition française, outre la pleine qualité de la première édition complète de mon roman (inédit, j'y insiste, en ses deux tiers), offre celle d'en donner un texte qu'a toute la valeur d'original». De manera que, entre una cosa i l'altra, la traducció, un volum de quatre-cents pàgines amb el títol final de *Gloire incertaine* (en diverses cartes Sales havia plantejat la necessitat de titular «Incertaine gloire» o fins i tot «Une certaine gloire»), no va aparèixer fins al mes de febrer de 1962, amb una dedicatòria inicial a Goytisolo: «À Juan Goytisolo, qui était un enfant».